

Yttrande över remiss från Utbildningsdepartementet angående betänkandet En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan (SOU 2019:6) (U2019/00304/UH)

Sammanfattning

SLU stödjer den genomgående ambitionen i betänkandet

- att stärka betydelsen av akademisk frihet och en långtgående självständighet för lärosätena, samt
- att stärka kopplingarna mellan lärosätenas verksamhet inom utbildning och forskning.

I några fall väljer SLU att, trots utredningens direktiv (9.1.3), kommentera några av förslagen rörande styrning av utbildning på grundnivå och avancerad nivå i kapitel 6. Det rör sig om förslag där SLU anser sig på något sätt påverkas av förslagen.

Alla förslag i betänkandet som inte kommenteras nedan stöds generellt av SLU. Vi förutsätter vidare att få vara fortsatt delaktiga i eventuella utredningar kring enskilda förslag i detta betänkande.

Synpunkter

4.6 Förstärkning av vissa normer i högskolelagen

SLU stödjer förslaget om att införa förändringar i högskolelagen avseende akademisk frihet, lärosätenas och den enskilda lärarens frihet, lärares och forskares möjlighet till deltagande i beslut samt innehållet i lärares arbetsuppgifter. Det är bra att i lagtext reglera dessa för högskolesektorn fundamentala principer.

5.1.1 En samlad proposition för högre utbildning och forskning vart fjärde år

SLU stödjer förslaget om att införa en samlad högskoleproposition med en planeringshorisont på fyra år. En ökad långsiktighet i planeringen är välkommen

och en samlad bedömning av lärosätenas utbildning och forskning kommer bidra till bättre förutsättningar för lärosätena att utföra sina uppdrag.

5.2.3 En mer långsiktig, fokuserad och dialogbaserad styrning

SLU stödjer förslaget om att regleringsbrev utformas med utgångspunkt i den samlade propositionen.

SLU stödjer inte förslaget om fyraåriga överenskommelser. Så länge lärosätena är myndigheter under regeringen är det svårt att se vad överenskommelser kan tillföra utöver regleringsbrev, särskilt som överenskommelserna föreslås sakna koppling till ekonomiska incitament. Det finns en tydlig risk att överenskommelserna kommer leda till ökad detaljstyrning, vilket inte är önskvärt.

5.4 Analys och uppföljning av högre utbildning och forskning

SLU stödjer förslaget om inrättandet av en analysfunktion. SLU förordar att analysfunktionen finansieras genom omfördelning av befintliga resurser hos de myndigheter som idag på olika sätt analyserar högskolan, dvs inte från lärosätena. Det är viktigt att tydliggöra gränsdragningar i uppdraget mellan den föreslagna analysfunktionen och exempelvis UKÄ.

6.2.2 Behöver utbildningsutbudet styras tydligare utifrån arbetsmarknadens behov?

SLU stödjer förslaget om att utbildningsutbudet ska utformas med hänsyn till kunskapsutvecklingen och svara mot studenternas efterfrågan samt arbetslivets och samhällets behov. SLU anser att styrningen av utbildningsutbudet görs bäst på lärosätetsnivå och att det är en förutsättning att lärosätena tillåts ha en långsiktig planeringshorisont då omställning av utbildningar tar tid.

6.3.1 Vad är högskolans roll i det livslånga lärandet?

SLU stödjer förslaget om att i högskolelagen inbegripa fort- och vidareutbildning i utbildning på grundnivå och avancerad nivå, men vill poängtera att det är *under förutsättning* att det tillskjuts särskilda resurser för fort- och vidareutbildning.

6.6.1 Balansen mellan direkta anslag och externa medel

SLU stödjer inte förslaget som stipulerar att det ska anges ett nationellt mål för andelen direkta forskningsanslag inom den närmaste åttaårsperioden. Däremot är universitetet positivt till att andelen direkta forskningsanslag ökar så att lärosätena i större utsträckning kan agera självständigt. Ett ökat direkt forskningsanslag ökar också möjligheten till långsiktiga strategier inom forskningen och därmed ökar även forskningskvaliteten.

7.2 Förslag till ny formulering i högskolelagen

SLU stödjer förslaget om att ändra ordalydelsen i lagen så att den bättre speglar både bredden och djupet i högskolesektorns uppdrag från och bidrag till det omgivande samhället.

7.4 Samverkan som en del av ett nationellt kvalitetssäkringssystem

SLU stödjer förslaget om att bedömning och uppföljning av lärosätenas samverkansarbete primärt sker inom ramen för det nationella kvalitetssäkringssystemet, där SLU har goda erfarenheter av att ha utvärderat kvaliteten av den egna forskningen två gånger (2009 och 2018) med hjälp av externa bedömare.

7.5. Styrning och uppföljning genom överenskommelser

SLU stödjer inte förslaget om att prioriterade samverkansaspekter kan styras och följas upp inom ramen för de fyraåriga överenskommelserna, eftersom SLU ställer sig kritisk till förslaget om överenskommelser.

7.6 Att främja samverkan ekonomiskt

SLU stödjer förslaget att regeringen bör utlysa större långsiktiga satsningar för specifika samverkanssatsningar. Transparenta utlysningar och sakkunnighetsgranskning som använts i de Strategiska forskningsområdena är en bra metod för att fördela direkta anslag till samverkan och samhällspåverkan.

8.3 Långsiktig strategi för ökad jämställdhet

SLU stödjer förslaget om att upphöra med lärosätesspecifika mål för andelen kvinnor vid nyrekrytering av professorer. SLU vill dock poängtera att det är önskvärt att på nationell nivå sammanställa och analysera utvecklingen av andelen kvinnor bland professorer och andra befattningskategorier. Benchmarking är ett effektivt verktyg för att öka medvetandet om obalanser och hur lärosätenas egna beslut påverkar utvecklingen i olika riktningar. SLU stödjer också bedömningen att regeringen fortsatt bör ha jämställdhetsintegrering som huvudsaklig strategi för ökad jämställdhet inom högskolesektorn.

9.2.1 Ett samlat anslag

SLU stödjer förslaget om ett samlat anslag, men *förutsätter* att ett samlat anslag för SLU:s del inte skulle medföra minskad ekonomisk handlingsfrihet.

9.4.1 Förslag kopplade till dagens modell för tilldelning

SLU stödjer förslaget om att ett utökat utbildningsuppdrag också ska leda till ökat forskningsanslag. Det följer den genomgående tanken i betänkandet om att stärka kopplingen mellan utbildning och forskning.

SLU stödjer även förslaget att upphöra med nuvarande betygssättning av samverkansarbetet, men SLU anser att anslagstilldelningen även fortsättningsvis bör värderas utifrån lärosätenas uppgift att samverka med det omgivande samhället.

9.4.2 En ökad andel direkta anslag kan uppnås genom omfördelning av statliga medel för forskning

SLU stödjer förslaget om att andelen direkta forskningsanslag ska tillåtas öka på bekostnad av statlig externfinansiering via forskningsråd. En större andel direkta forskningsanslag ökar lärosätenas självständighet och leder till tryggare villkor för personal som idag till stor del är externfinansierad. Förslaget kan också anses vila på att det finns en påvisad samvariation mellan en högre andel forskningsmedel

direkt till lärosätena och högre kvalitet i forskningen (jmf [Sandström och van den Besselaar, 2018, Funding, evaluation, and the performance of national research systems, vol 12, Journal of informetrics](#)). Det är dock viktigt att vid en omfördelning av medel tydliggöra ansvarsförhållanden mellan forskningsråden och lärosätena där forskningsråden bör ha det centrala ansvaret för finansiering av forskningens behov av driftmedel och infrastruktur. Förslaget att basera omfördelning på historisk tilldelning är en rättvis metod som säkerställer att såväl framtida som redan pågående forskning kan bedrivas vidare.

Beslut om detta yttrande har rektor Maria Knutson Wedel fattat efter föredragning av controller Joakim Ögger vid planeringsavdelningen. Innehållet har utarbetats av prorektor Karin Holmgren, vicerektor Erik Fahlbeck, vicerektor Ylva Hillbur, prodekan Pär Forslund vid fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap samt planeringschef Lena Ousbäck.

Maria Knutson Wedel

Joakim Ögger